מפניני הפרשה - מאמר

כל יסורים שבעולם ולא עניות

לגבי הפסוק בו נותן ה' למשה את האותות ופונה למשה ואומר לו: "**ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך**..." מובא במדרש שמות רבה פרשה ג' שהצרעת באה, על עוון לשון הרע. ולכאורה קשה, הרי רואים אנו אנשים שמדברים לשון הרע ולא לוקים בצרעת?! ה"חפץ חיים" התייחס לשאלה זו בספרו "שמירת הלשון" וכתב: "**ואל יפלא בעיניך על זה, שהרי אנו רואים כמה אנשים מדברים לשון הרע ואין להם שום נגע**".

אחד התירוצים שכתב ה"חפץ חיים" על כך בשער הזכירה פרק ו' הוא, שעל פי תורת הנסתר: הדיבור האסור מטמא את הנפש, והנגע רוחני הוא.

בזמן שבית המקדש היה קיים, הייתה דרך להיטהר מנגע זה על ידי כל שלבי טהרת המצורע, ועתה, שבעוונותינו חרב בית המקדש ואין בידינו להיטהר מנגע זה, נותר הנגע נסתר ודבוק בנפש בלבד. ועל כך נאמר: "**שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו**", משום שבחטאי דיבור נטמאת הנפש ומנוגעת.

אומר היה הסבא מקלם זצ"ל: כשמבהילים חולה לחדר הניתוח ומכינים שם משורים וסכינים ומלקחיים ואטמים – כבר מראיית המכשור לבד עלולה הנשמה לפרוח, מרוב פחד! – משום שמבינים מה נוראה המחלה, שאלו אמצעי ריפוייה. כך גם כשרואים כמה אמצעים יש לרפואת המצורע: שתי ציפורים ועץ ארז ושני תולעת ואזוב, ותגלחת ושני כבשים וכבשה ומנחה ולוג שמן – מבינים מה נורא היה הנגע!

תשובה נוספת כתב ה"חפץ חיים" על השאלה הנ"ל בשם הספר הקדוש "הקנה". שם מובא שכל המוציא לשון הרע מפיו נידון בצרעת, ושאל: "**אם כן, יהיו כל ישראל מצורעים, שהרי בעוון לשון הרע גלו ישראל?! אלא שקולה העניות כצרעת, והרי הוא עני הנמסר בידי אדם**".

ומבאר ה"חפץ חיים" זצ"ל את כוונת מחבר הספר "הקנה", שחטאי הלשון נובעים לרוב מגאווה, שבגללה משתרר הוא בליבו על הזולת, מביט עליו מלמעלה למטה, מלא ביקורת ומאתר חסרונות. אבל אם יהפך לעני, תשפל רוחו ותרוסן לשונו. נוראה היא העניות, שלא נדע! במדרש שמות רבה מסופר שה' יתברך הציב בפני איוב את הברירה לבחור, או שיקבל יסורים - יסורי איוב - שכללו משכול ועד שחין בכל גופו, או עניות. אמר איוב לקב"ה: ריבון העולם, מקבל אני עלי את כל היסורים שבעולם ולא עניות! כשאצא לשוק ואין בידי פרוטה, מה אוכל?!"...

העניות, גוונים רבים לה. עניות בממון, עניות בדעת, עניות בתורה. אם נרצה להימלט ממנה ומכל סוגיה, כיצד נעשה זאת על ידי כך שנקבל על עצמנו גדר וסייג, מלהיכשל באיסורי לשון הרע.

למשל, נקבל על עצמנו שבכל יום ויום בין שעה תשע לשעה עשר בבוקר, לא נדבר דיבור אסור. שעה אחת, כהתחלה, בכך נוכל לעמוד. כמה צרות נחסוך, לעצמנו ולמשפחתנו ולעם ישראל כולו. שעה קבועה של שמירת הלשון, שעה בה לא נדבר לא רכילות ולא לשון הרע, לא שקר ולא לעג, שעה של טהרת הפה. כמה חסד נמשוך עלינו ממרום בזכות שעה זו!

ועוד דבר חשוב - לא נדחה את קבלת ההחלטה. אלא עכשיו, נאחר את השעה ונחליט: זו תהייה שעתנו היפה! ובדור שלנו חשוב מאוד שלא נסתפק רק להימנע מדיבור היוצא מהפה, אלא גם מהדברים הנוראיים מאמצעים אלקטרוניים כמו 'וואטסאפ'.

בין אדם לחבירו

מותר להזהיר אנשים מפני מוצר מסוכן, בתנאי שהאזהרה אכן מבוססת ואמיתית. פריטים רבים טומנים בחובם סכנה כתוצאה משימוש בלתי נכון, והרבה מוצרי מזון מעובדים אינם בריאים אם משתמשים בהם בכמויות מרובות. במקרים כאלו, לא יהיה מוצדק להדביק להם תווית של מוצרים "מסוכנים". מוצדק להכתיר מוצר בתואר "מסוכן" רק כאשר הכרזה כזו נחשבת הגיונית על פי אמות המידה המקובלות. יתר על כך, אם המידע אינו ידוע מכלי ראשון, צריך לציין זאת בשעה שמספרים את הדברים.

שואל ומשיב

שאלה: האם יש להקפיד בימי הספירה לא להיכנס לדירה חדשה, ושלא לסייד או לצבוע הדירה, עד ל"ג בעומר?

תשובה: בתשובת הגאונים מובא, שהטעם שאין נושאים נשים בימי הספירה, משום מנהג אבלות, שכן אמרו ביבמות, שנים עשר אלף זוגות תלמידים היה לו לרבי עקיבא, וכולם מתו באסכרא מפסח עד פרוס עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה.

וכן כתבו רבינו ירוחם ורבנו יצחק בן גיאת ועוד ראשונים. והטור הוסיף, שמטעם זה גם כן נהגו שלא להסתפר בימים אלה. וכן פסק בשו"ע.

לכאורה כיון שימי הספירה הללו הם ימי אבלות, יש לנהוג בהם כימים שבתחילת חודש אב, שפסק בשו"ע שאין לבנות בית דירה לרווחה ולנוי מר"ח אב עד יום התענית, שיש להימנע גם מציור וכיור בבניין ובדלתות החלונות והדירה.

אולם לאחר ההתבוננות נראה שיש חילוק גדול בין ימי חודש אב הנ"ל, לבין ימי הספירה, כי בחודש אב שאירעו בו חורבן בית המקדש ושאר פורעניות המבוארים במשנה בתענית כו. הוא זמן של אסון כללי לעם ישראל, ונקבע בכיה לדורות, שמגלגלים חובה ליום חייב.

אבל ימי הספירה אינם ימי פורענות ח"ו, אדרבה, כתב הרמב"ן בפרשה אמור, שקדושת ימי הספירה כימי חול המועד, ומטעם זה הסכימו גדולי האחרונים שאף שאין לברך שהחיינו בימי בין המצרים, מותר לברך שהחיינו בימי הספירה על פרי חדש שמתחדש משנה לשנה.

אם כן מטעם זה נראה שמותר להיכנס לדירה חדשה, ולבנות ולסייד ולצייר הדירה, ובפרט בארץ ישראל שמצות ישיבתה שקולה כנגד כל המצות. ורק שמחת נישואין הוזהרנו להימנע ממנה בימי הספירה, וכן הזהירו האחרונים למנוע ריקודים ותזמורת בימים אלו בסעודת רשות.

סיכום: מותר להיכנס לדירה חדשה בימי הספירה, ומותר לצייר ולסייד הדירה ולעשות טפטים לנוי. ויש נמנעים משמיעת כלי שיר דרך הרדיו בימים אלו, ולכל הפחות עד ל"ג בעומר. (עפ"י שו"ת יהווה דעת)

מפניני הפרשה - רעיון

לתועלת החולה

אדם שוכב על ערש דווי, רתוק למיטת חוליו בבית החולים, ומגיעה ביקור הרופאים. הפרופסור, מוקף במתמחים צעירים. קורא את גליון המחלה, שואל כמה שאלות, ומתחיל להסביר. מסיר את השמיכה, מגלה את הבגד, מראה להם את הנגע. כולם גוחנים, סוקרים מתעניינים, שואלים ומקבלים תשובות. והחולה מרגיש כאילו היה מוצג במוזיאון. מי התיר להם לבזות אותו כך? מי נתן להם רשות?! וזה אכן אסור, סובר בעל "ציץ אליעזר" זצ"ל. כיון שזו הלבנת פנים שאינה לתועלת החולה, אף אם היא לתועלת המתמחים.

הרב הביא ראיה מדברי הנצי"ב מוולוז'ין זצ"ל שכתב, לכן סיים הכתוב: "זאת תורת נגע הצרעת": "**שבאמת הוא בזיון גדול לאדם, שיתקבצו תלמידים רבים ויביטו על בשרו ונגעו. ודאי בעניינים אחרים אסור לעשות כן, ולהבין את פני החולה. אבל זאת תורת הצרעת, שיגיע לו כפרה על שהלבין הוא פני חבירו**". לכן בוודאי שאין להתיר לבזות את החולה, כדי שתהא תועלת לאחרים. כלפי מה דברים אמורים? ספק אם נוכל לתקן את העולם, אבל את עצמנו, יכול נוכל. פעמים רבות מוכיחים אנו את בנינו או את תלמידינו. והלכה פסוקה היא: "**המוכיח את חבירו, בין בדברים שבינו לבינו בין בדברים שבינו לבין המקום, צריך להוכיחו בינו לבין עצמו**". אין שום היתר להוכיחו ברבים ולבישו בכך. "**מפני מה זכה ירבעם למלכות, מפני שהוכיח את שלמה. ומפני מה נענש, מפני שהוכיחו ברבים**". אבל לעיתים מתירים אנו לעצמנו, להוכיחו ברבים כדי שישמעו אחרים ויראו, ולא יעשו כמעשיו. אבל יש לדעת שאין שום היתר להועיל לזה, על חשבון בזיונו של זה! ובוודאי שיש איסור ללעוג לאחרים ברבים, וידוע שהלבנת פנים ברבים, המנשלת האדם מהעולם הבא!

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ויקטור בן שרינה תמאם ז"ל	יעקב יצחק בן שמואל אריה הויזמן ז"ל
מיכאל חיים בן מרגלית רייפר ז"ל והי"ד	שמעון נטף בן חביבה ז"ל
יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ז"ל	יונה שמעון בן אשר הופמן ז"ל
אברהם בן יחיאל קראווני ע"ה סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד	רחל בת חנה אדרי ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב יצחק בן ר' אהרון דריין ז"ל	יהודה אריה ב"ר מאיר ויוטא רחל ז"ל
ז'קלין בת אסתר אדרי ע"ה	אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה
רעיה בת חנה באייבצ'יוב ז"ל	ג'מילה יפה בת מזל אסייג ז"ל
	עליזה בת פקיא ג'אן ז"ל

בס"ד ל' לחודש ניסן ה'תשפ"ו
שנה שלושים ואחת גליון מספר 29
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
תזריע מצורע

פרקי אבות פרק ב'
מפטירים: מלכים ב' פרק ז'
התימנים מתחילים - "ויאמר אלישע"
אשכנזים וספרדים מתחילים:
"וארבעה אנשים"

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 18:52
יציאת השבת: 19:50
זמן רבנו תם: 20:22

מהלכות יום העצמאות מבוסס על פסיקת הרבנות הראשית לישראל

יום העצמאות הקדמה

ביום ה' באייר חמשת אלפים תש"ח למניין שאנו מונים לבריאת העולם, בעת ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, זכה עם ישראל לקיים את מצוות ישוב הארץ.

ואפילו שגם לפני כן כל יהודי ויהודי שהתגורר בארץ ישראל קיים מצווה בישיבתו, ואמרו חכמים במסכת כתובות דף קי: "לעולם ידור אדם בארץ ישראל ואפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחוץ לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה".

מכל מקום עיקר המצווה היא לכלל ישראל, שהארץ תהיה בריבונות ישראל, והמצווה על כל יחיד לגור בארץ היא ענף מהמצווה הכללית המוטלת על כלל ישראל.

מצווה זו מוטלת על עם ישראל בכל הדורות, אלא שבמשך תקופה ארוכה היינו אנוסים ולא היתה ידינו תקיפה לקיים את המצווה, שלא היה לנו צבא וכלי נשק לכבוש את ארצנו וליישבה.

בחסדי ה' על עמו, בדורות האחרונים החלה הרוח הלאומית להתעורר, יהודים הלכו ונתקבצו לארץ, נטעו בה עצים, פיתחו את כלכלתה, התארגנו והקימו כח מגן, נאבקו בשלטון הזר, וכך כאשר המנדט הבריטי הסתיים יכלו נציגי הציבור שלנו להכריז על הקמת מדינת ישראל. מאז עם ישראל התחיל לקיים את מצוות ישוב הארץ.

אמנם עדיין לא כל הארץ בידינו, ועדיין אנו תלויים במידה מסוימת באומות העולם, אבל חזרנו לקיומה הממשי של מצוות ישוב הארץ. בהקמת המדינה הוסרה הרפת מעם ישראל הגלות. דורות על דורות נדדנו בגלות, עברנו השפלות איומות, היינו ללעג וקלס בגויים, נחשבנו כצאן לטבח יובל, להרוג ולאבד למכה ולחרפה. זרים אמרו לנו, אין לכם עוד תוחלת ותקווה.

זה היה מצב של חילול השם נורא, מפני ששמו של הקב"ה נקרא עלינו, וכשאנו מתבזים גם שמו של הקב"ה נעשה מחולל בגויים כמובא בנביא יחזקאל פרק לו' כג' **"וקדשתי את שמי הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כי אני ה' נאם אדני ה' בהקדשי בכם לעיניהם"**

אבל אחר שעברו כל כך הרבה שנים, ודבר ה' לא התקיים, התגבר חילול השם בעולם, ושונאי ישראל כבר גמרו בדעתם כי אבד הסיכוי שעם ישראל יחזור לארצו. והנה אירע הנס, דבר ה' קם. והיה זה קידוש השם גדול ונורא, שהלך והתעצם במלחמת ששת הימים, עת שחררנו את ירושלים והערים הקדושות שביהודה ושומרון. תהליך זה של קיבוץ הגלויות והפרחת השממה, שקיבל דחיפה עצומה בעת הקמת המדינה, הוא התחלת הגאולה. וכפי שאמר רבי אבא במסכת סנהדרין צח.

ואמנם עדיין יש דברים רבים לתקן, לצערנו לא זכינו לחזור בתשובה שלימה ולעלות כולנו לארץ ישראל. אבל כבר לימדונו חז"ל במסכת סנהדרין צח. שיש גאולה של 'אחישנה' על ידי חזרה בתשובה שלימה, ויש גאולה של 'בעיתה' דרך תהליכים טבעיים. כלומר שגם אם ישראל לא יחזרו בתשובה, כשיגיע הקץ, יתחילו תהליכים טבעיים, שיגרמו לעם ישראל לחזור לארץ ולבנותה, וכך נתקדם שלב אחר שלב עד הגאולה השלימה.

יום העצמאות פרטי הלכות

א. יש טוענים שבעמידה דום בצפירה ב"יום השואה והגבורה" ו"יום הזכרון לחללי צה"ל" כדי להתייחד ולזכור את הנרצחים ואת הנופלים במערכות ישראל, יש איסור משום "חוקות הגויים", ויש אומרים שאין בזה איסור משום "חוקות הגויים", משום שאין בזה צד של עבודה זרה או פריצות, אלא שאין זה מנהג יהודי, ויש אומרים שיש למנהג זה קצת סימוכין במנהגי ישראל, שהרי מנהג קהילות ישראל לעמוד בעת אמירת אשכבה לאדם חשוב, וכן יש רמז שהשתיקה היא ממנהגי האבלות כמו שכתוב לגבי אהרון הכהן "וידום אהרן" כשנפטרו שני בניו. נציין גם שבאי עמידה בצפירות אלו יש חשש גדול לחילול ה' - איסור חמור מהתורה. לכן הנכון להלכה ולמעשה לעמוד בצפירות אלו, בין בפרהסיא ובין מי שנמצא בביתו, וטוב לומר בזמן העמידה משניות או פרקי תהלים או תפילה עילוי נשמת הנרצחים והנופלים במערכות ישראל.

ב. ערב יום העצמאות הוא יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וחללי הטרור ופעולות האיבה. משום כך יש להדליק נר זכרון בכל בית וכל בכית הכנסת ובמוסדות צבור. ובתפילת שחרית מוסיפים אשכבה לחללים ומזמור: **"למנצח עלמות לבן מזמור לדוד"** (תהלים פרק ט').

ג. בתפילת מנחה נוהגים לא לומר וידוי ונפילת אפים משום שהוא ערב יום העצמאות, אמנם יש נוהגים לאומרו משום שעדיין הוא יום הזכרון, אבל הראשון הוא הנכון, כמו במנחה של יום תענית אסתר. ואין צריך לומר שביום העצמאות עצמו אין לומר וידוי ונפילת אפיים.

ד. בימים שקדמו ליום הצמאות, קמו מלכי ערב לכלותינו, ובאו בחיל גדול ובכלי מלחמה ואמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד. אולם מאת ה' הייתה זאת שההכרזה על הקמת מדינת ישראל הפיחה רוח וגבורה בעם שרידי הרב בארץ ישראל, וגברו ישראל על אויבהם והיכו בהם מכה רבה, וגדל כבוד ה' וכבוד עמו ישראל בעולם. לכן תיקנו חכמי הדור לחוג יום הזה לדורות עולם כיום שמחה וששון וכיום הלל הודאה.

ה. עפ"י תקנת הרבנות הראשית לישראל יש לומר הלל ביום העצמאות מסיבות הבאות: יצאנו מעבדות לחרות, משלטון זרים לשלטון עצמאי, שערי הארץ פתוחים לכל יהודי וריבוי מוסדות התורה בארץ, וקיים ביסוס כלכלי, שאלו הם סימני גאולה ודאיים. מנהג הספרדים לומר את ההלל בלי ברכה ומנהג האשכנזים לאומרו בברכה.

ו. ראוי ונכון להסתפר ולהתגלח בערב יום העצמאות, לכבוד יום העצמאות וסמוך לערב להתרחץ וללבוש בגדי חג, ובסוף תפילת ערבית הנוגית מברכים איש את רעהו בברכת "מועדים לשמחה לגאולה שלימה".

ז. נוהגים להדליק נרות בלי ברכה ולאכול סעודה הנוגית וכוללים בה דברי תורה ודברי שבח והלל לה' ולשורר שירים ופיוטים כהלל והודאה לה'.

פינת העורך

"ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא" (יג' יח') מפרש רש"י בסוטה ה. בשר כתיב ביה ונרפא - ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא...לפי דרכך אתה למד שמי שהוא רך ועניו כבשר קרוב להתרפאות מיסורין הבאין עליו אבל מי שהוא קשה כאדמה אין רפואה למכותיו.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לשירלי וחי שבתי דסה הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם בנימין הי"ו (נכד למרים ושמעון מור יוסף) והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר אלדר בן דקלה הי"ו וכל משפחתו (נכד למרים ושמעון מור יוסף) לרגל הגיעו למצוות אליהן יכנס בנועם.
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

בגיליונות הבאים נדון בשאלה: באיזה נסיבות תקנו חז"ל לברך "הטוב והמטיב" על בשורות טובות ובאיזה נסיבות תיקנו שיברכו "שהחיינו". וכן בשאלה באיזה נסיבות מברכים ברכת דיין האמת על בשורות רעות.

תמצית ההקדמה - ברכת ההודאה על הגשמים

רבותינו יחסו גבורת ה' לירידת הגשמים, מפני שהם יורדים בגבורה. ברכת השבה מזכירים אנו את גבורות ה' בתפילה והפותחת **במילים "אתה גיבור לעולם ה'"** בה מזכירים **"משיב הרוח ומוריד הגשם"**, והיא עצמה ברכת **"מחיה המתים"**, מדוע? מפני שגשמים מכמילים את הפרנסה, ומאחר והגשמים חשובים כתחיית המתים, קבעו חז"ל ברכה זו בתחיית המתים".

ועוד, מובא במסכת תענית בדף ב. שאחד משלשת המפתחות המסורים באופן בלעדי ביד ה' יתברך ולא נמסרו ביד שליח, הוא מפתח הגשמים.

נראה שהסיבה לכך היא שהשגחת ה' יתברך בעולמו, ובמיוחד על ארצו ועמו, היא באמצעות הגשם, ומקרא מפורש הוא בחומש דברים פרק יא'. נראה שכל סוד השגחת ה' בעולמו, אשר אינו בא לידי ביטוי במערכות החיים לעתים קרובות ביותר, מורגשת היא מידי שנה בעונת הגשמים.

מובא בספרי דברים פרשת עקב פיסקא מ': **"ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, וכי אותה בלבד הוא דורש?...ובשביל דרישה שדורשה, דורש כל הארצות עמה"**. וכמו שכתב הרמב"ן בפירושו לתורה בחומש דברים פרק יא' סוף פסוק י': **"ויש בו סוד עמוק, כי הארץ הזאת נדרשת בכל והיא הכל, וכל הארצות מתפרנסות ממנה באמת"**. ולכן, דרישה זאת שהיא הגשמים מקור פרנסת העולם ומלואו, מקורה בארץ־ישראל, ארץ אשר עיני ה' בה תמיד, וממנה נמשכת הדרישה והשפעת הטובה לכל העולם, כי באמת עיני ה' משוטטות בכל הארץ, ועוד יש מה להאריך בזה.

המקור בתלמוד

מביאה המשנה מסכת ברכות דף נד. שעל גשמים ועל בשורות טובות מברך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות מברך ברוך דיין האמת. והגמרא בדף נט: מקשה על כך הרי ראינו שעל גשמים מברכים ברכה אחרת?!

מתשובת הגמרא השניה לקושיא זאת עולה שיש ברכות שונות להודאה על הגשמים והם: מי שאין לו קרקע מברך: **"מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו"**, מי שיש לו קרקע פרטית מברך "שהחיינו" ומי שיש לו קרקע בשותפות עם אדם נוסף או יותר מברך "הטוב והמטיב".

פסיקת הרי"ף

כמסקנת הגמרא הנ"ל פסק להלכה הרי"ף במסכת ברכות דף מג: כולל את דברי רב פפא, שיש לחתום בשני הדברים: רוב ההודאות והאל ההודאות.

"על הגשמים ועל בשורות טובות אומרים ברוך הטוב והמטיב, והני מילי היכא דאית ליה ארעא לדידיה ואיכא שותפות בהדיה, אבל ליכא שותפות בהדיה מברך שהחיינו, כדתניא קצבו של דבר על שלו מברך שהחיינו על שלו ועל של חברו מברך הטוב והמטיב, ואי לית ליה ארעא מברך מודים אנחנו לך ה' אלוקינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו ואילו פינו מלא שירה כים כו' כדכתבנוה במסכת תענית וחותם ברוך רוב ההודאות ואל ההודאות..."

רבינו יונה

רבינו יונה על הרי"ף שם, הסביר מדוע פסק הרי"ף שצריך לחתום שני הדברים: רוב ההודאות ואל ההודאות.

"ברוך רוב ההודאות ואל ההודאות. נראה למורי שהטעם שהוצרכו שניהם מפני שאם היה אומר רוב ההודאות בלבד היינו אומרי' מרובן אבל לא מכולן כדאמרינן (מגילה טז:) ורצוי לרוב אחיו ולא לכל אחיו לפיכך הוצרך לומר אל ההודאות להורות שהוא על כולן ואם היה אומר אל ההודאות בלבד היה נראה אל מקצת ההודאות ויש זולתו למקצת האחרות לפיכך הוצרכו שתיהן רוב ההודאות להורות על הרוב ואל ההודאות להורות על המיעוט הנשאר שלא היה מובן מהלשון הראשון".

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק י' הלכה ה' פסק להלכה כמסקנת הגמרא, אך כתב שחותם - אל רוב ההודאות: **"ירדו גשמים רבים, אם יש לו שדה מברך שהחיינו, ואם היתה שלו ושל אחרים מברך הטוב והמטיב, ואם אין לו שדה מברך: מודים אנחנו לך ה' אלוקינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו ואילו פינו מלא כו' עד הן הם יודו וישבחו ויברכו את שמך מלכנו ברוך אתה ה' אל רוב ההודאות והתשבחות".**

פסיקת הטור

גם הטור בסימן רכא' פסק כמסקנת הגמרא הנ"ל, אך כתב שאביו בפסיקתו לא חילק בין מי שיש לו שותף בשדה, לבין מי שאין לו שותף בשדה, ובבית יוסף כתב שפסק כך כי היתה לו גירסה אחרת בגמרא. **"...ומה הוא מברך אם אין לו שדה אומר מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו, ואילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רנה כהמון גליו וכו' עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלכנו וחותם ברוך אתה ה' רוב ההודאות ואל ההודאות. ואם יש לו שדה בשותפות עם אחר מברך הטוב והמטיב ואם אין לו שותף בשדהו מברך שהחיינו, כך כתבו רב אלפס והרמב"ם ז"ל ואדוני אבי ז"ל לא כתב כן, אלא אם יש לו שדה אפילו אין לו בה שותף מברך הטוב והמטיב ואם אין לו שדה אומר מודים אנחנו לך".**

בית יוסף

בבית יוסף בסימן רכא' כתב שמתוך תשובתו של הכל בו לשאלה מדוע כיום לא נוהגת ברכת ההודאה על הגשם, עולה שאין לברך את ברכת ההודאה על הגשם, אלא בשנה שהיה בה צער עקב עצירת גשמים ולבסוף ירדו גשמים: **"...כתב סמ"ק...דברכת הגשם אינה נוהגת עתה ולא נתן טעם למה. והכל בו (סימן פז' נה' ע"ג) כתב וזה לשונו יש אומרים שאין ברכת הגשם נוהג עתה בינינו לפי שאנו תדירין במטר ואין אנו מתאוים לו ושמחים כדרך ששמחים באותם הארצות שיש להם יובש גדול ועצירה רבה עד שצריכים רחמים על המטר אבל אנו אין אנו צריכים לכך ולפיכך ברכת המטר אינה נוהגת בינינו ע"כ. ומשמע דאתא לאשמועינן דכשהשנים כתיקונן אין צריך לברך דהא ודאי פשיטא שאפילו באותם ארצות שרגילים במטר אם נעצרו הגשמים והיה העולם בצער ואחר כך ירדו גשמים שצריך לברך".**

פסיקת מרן השו"ע

וכן פסק מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רכא סעיף א' שאת ברכת ההודאה על הגשמים אין לברך, אלא בשנה שהיה בה צער עקב עצירת גשמים ולבסוף ירדו גשמים, ואפילו אם לא ירדו בכמות גדולה של כדי רביעה.

הרמ"א בהגה הסביר שכיום לא נוהגים לברך את הברכה על הגשמים, מפני ריבוי הגשמים "במדינות אלו" ואכן דבריו מתאימים למי שגר באירופה באזור פולין והסביבה: **"אם היו בצער מחמת עצירת גשמים וירדו גשמים, מברכים עליהם אף על פי שלא ירדו עדיין כדי רביעה, משירדו כל כך שרבו על הארץ שיעלו (עליהם) אבעבועות מן המטר וילכו זה לקראת זה. הגה: ומה שאין אנו נוהגים בזמן הזה בברכת הגשמים, משום דמדינות אלו תדירים בגשמים ואינן נעצרין כל כך..."**

בסעיף ב' פסק מרן בשו"ע להלכה לגבי ברכת ההודאה על הגשם למי שיש לו קרקע את נוסח הברכה לפי החלוקה, שפסקו הרי"ף והרמב"ם, ולגבי החתימה על הברכה פסק כמו הנוסח שכתב הרמב"ם.

"ומה מברך, אם אין לו שדה אומר: מודים אנחנו לך ה' אלוקינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו ואלו פינו מלא שירה כים וכו' עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלכנו, וחותם: ברוך אתה ה' אל רוב ההודאות, ואם יש לו שדה בשותפות עם אחר, מברך הטוב והמטיב; ואם אין לו שותף בשדה, מברך שהחיינו. הגה: י"א דהשומע שירדו גשמים מברך הטוב והמטיב (רשב"א).

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, בל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם.**

וגם הוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. האם מותר ליולדת להיכנס לבית המקדש שבוע אחרי הלידה?

א. כן, כדי שהכהן יברך את התינוק. ב. לא, עליה להמתין שבועיים.

ג. לא, קודם עליה להיטהר ולהביא קורבן. ד. לא, עליה להמתין חודש.

3. לפי דעת חז"ל על מה באה לאדם נגע (מחלה) צרעת?

א. חשיפה ממושכת לשמש. ב. לבישת בגד שעטנז.

ג. אכילת מאכלות אסורות. ד. דיבור לשון הרע והוצאת שם רע.

3. על פי מי נעשית טהרתו של המצורע?

א. על פי הכהן. ב. על פי הרב הראשי במקום מגוריו.

ג. על פי שלושה כוהנים מומחים. ד. על פי כהן, רב ורופא ביחד.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ו' עד ח'

7. "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ" (יב') מדוע דווקא ערלת הערווה?

א. זו הלכה למשה מסיני. ב. כך עבר במסורת מאברהם אבינו.

ג. כל שאר העורלות הן בסמיכות, כמו ערלת לב. ד. ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ו'

4. "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" מדוע המצורע צריך להיות מבודד?

א. שלא ידביק אחרים. ב. האוויר הטוב ישם יעזור לו להתרפא.

ג. כעונש על שהבדיל בין חברים על ידי לשון הרע. ד. א' וג' נכונות.

5. "וכלי חרש אשר יגע בו חזב ישבר..." (פרק טו') באיזה מגע מדובר?

א. היסט – תזוזה. ב. אפילו מגע קל מחוץ לכלי.

ג. אפילו מגע עם כפפות. ד. מגע עם שתי ידיו.

6. "וְסִפַּר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ.." (פרק טו') כיצד היא ספירת הימים?

א. ספירת שבעה ימים רצופים. ב. ספירת שבעה ימים יום בשבוע.

ג. לא משנה הסדר של שבעת הימים. ד. ספירת שבעה ימים ולא לילות.

שאלה עפ"י פירוש ספורנו - כיתות ו' עד ח'

8. "...וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר..." (פרק יד') מה מותר לו אחרי טהרה זו?

א. להחליף את הבגדים שלבש בצרעתו. ב. הוא טהור לכל דבר ועניין.

ג. מותר לו לבא אל תוך מחנה ישראל. ד. לסדר את שערו הפרוע.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וכן ביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941